

EXPERIÈNCIES DE PEDAGOGIA SOCIAL

ESCOLA D'ADULTS
LA VERNEDA-SANT MARTÍ

Amb la col·lecció d'opuscles
TALEIA la Fundació Serveis de
Cultura Popular pretén fer conèixer
les nombroses i variades
experiències de pedagogia social
que es realitzen al nostre país,
sovint poc conegudes i
reconegudes.

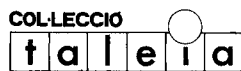
No és en va que la col·lecció porta
el nom de TALEIA: per crear-les i
dur-les a la pràctica calen grans
dosis d'imaginació, de constància i
de solidaritat.

Esperem que la seva publicació
fomenti l'intercanvi i impulsi noves
iniciatives ●

Colors:

- lila:** Educació especialitzada
- rosa:** Animació socio-cultural
- verd:** Educació ambiental
- marró:** Formació d'adults
- blau:** Educació en el temps lliure

ESCOLA D'ADULTS
LA VERNEDA-SANT MARTÍ

EXPERIÈNCIES
DE PEDAGOGIA
SOCIAL - 10

En commemoració de l'Any Internacional de l'Alfabetització

Text redactat per l'equip pedagògic
de l'Escola d'Adults la Verneda-Sant Matí
a petició de la Fundació Serveis de Cultura Popular

© Fundació Serveis de Cultura Popular
Impressió: El Tinter SCCL
telf. 357 00 50
La Plana, 8
08032 Barcelona
D.L.: B.38.400-1990
ISBN: 404-8012-1

ESCOLA D'ADULTS LAVERNEDA-SANT MARTÍ

Fundació Serveis de Cultura Popular
1990

Els seus orígens

rició, residència de la «Sección Femenina del Movimiento». Amb els inicis de la transició va quedar totalment abandonat i corria el perill d'un ràpid deteriorament. És un edifici de set plantes, baixos i soterrani.

L'any 1978 va ser ocupat pels pares d'una guarderia i en una de les assemblees conjuntes amb altres associacions de veïns que se solidaritzaven amb els ocupants, un membre de l'Associació de Veïns Verneda Alta, que treballava com a mestre d'adults en un altre barri va proposar a la Comissió d'Entitats de l'edifici que un dels equipaments fos una escola d'adults per al barri. Els pares hi van estar d'acord i van proposar que l'edifici esdevingués guarderia i, alhora, lloc per a les entitats culturals del barri, és a dir, que fos el centre cultural de la zona. Així, ens vam instal·lar a la cinquena planta del Centre Cívic (avui dia, a causa del nombre creixent d'usuaris —1.500, el curs 1989-90—, n'ocupem la cinquena i sisena plantes i part de la setena).

L'escola d'adults de **La Verneda-Sant Martí** va néixer l'any 1978 fruit de la unió de moviments ciutadans diversos amb el moviment impulsat per la Coordinadora d'Escoles d'Adults.

Al barri de La Verneda hi ha un edifici —sovint anomenat edifici Gaudí— que havia estat, fins a la seva desapa-

Els primers anys de l'escola d'adults de **La Verneda-Sant Martí** van ser un període fonamentalment de lluita i reivindicació i d'establiment de les estructures bàsiques del Centre. Pel que fa als aspectes més pedagògics, l'escola sempre ha format part del moviment d'escoles d'adults en les seves diverses formes i organitzacions (Coordinadora d'Escoles d'Adults, Associació d'Educació Permanent d'Adults) intervenint en el seu desenvolupament la seva organització i tendència de tre-

ball. També ha pres part en tots els grups pedagògics que li ha estat possible, per tal d'elaborar materials adequats a l'educació d'adults.

Escola d'adults La Verneda-Sant Martí
c/ Selva de Mar, 5 5^{ena} planta
Tel. 308 66 14
08020 BARCELONA

Activitats del centre

El centre funciona normalment de les 9.30 del matí fins a les 10 del vespre, de setembre a juny. A vegades, però, aquest horari canvia i s'adapta a les activitats puntuals que es desenvolupen en el centre.

Les activitats que es realitzen són molt diverses. Comprenen tant les pròpies de l'ensenyament reglat, com d'altres no reglades i unes altres que es podrien anomenar de caire ocupacional.

L'ensenyament reglat

- Alfabetització
- Neo-lectors
- Certificat d'Estudis Primaris
- Pre-graduat
- Graduat escolar

Són cursos de dues hores diàries, de dilluns a divendres.

L'ensenyament no reglat

Les activitats no reglades són moltes i molt diverses, des de tallers de tipus més manual a d'altres a manera de seminaris; així mateix hi ha classes de català de diferents nivells.

Al llarg del curs també hi ha tota una sèrie de cicles monogràfics (Societat i treball, Barcelona, etc.) conferències, xerrades i sortides, que són obertes a tota la població adulta del barri.

L'ensenyament modular

En el tercer nivell (Pre-graduat, Graduat i Post-graduat), des del curs 85-86 s'hi ha anat introduint la programació modular. Enguany és una realitat en les àrees de Ciències Socials i Naturals, en les quals l'alumne pot fer-se una certa autoprogramació, escollint aquells mòduls que més li interessin.

Aquests mòduls són trimestrals.

Els tallers de primer i segon cicle

Per al primer cicle (Alfabetització i Neo-lectors) i segon cicle (Certificat) tots plegats, un cop per setmana, s'han programat unes activitats diferents a les pròpies de les tècniques i continguts d'aquestes nivells, en forma de tallers.

Les festes

Un altre bloc d'activitats són les festes que organitzen íntegrament els alum-

nes a través de la comissió de festes formada per usuaris que s'ofereixen voluntàriament: Castanyada, Nadal, Carnaval, Sardinada, Festa de Primavera i Final de curs.

Després de cada festa, a partir de les 10 de la nit, s'acostuma a sortir i, tradicionalment, es va a una sala de ball.

Les festes són les activitats que millor fonamenten la participació i pensem que, a més, serveixen per crear un clima amistós perquè són els moments en què les persones s'obren als altres i es coneixen més entre si.

Definició de l'educació d'adults

del centre ha participat en la seva discussió i en la posterior elaboració (Jornades Estatals de Saragossa - juliol de 1988).

Tenim com a punts de referència els següents:

- L'article 23 de la Constitució, on s'exposa que *tot ciutadà té dret a l'educació*, fent-ne una interpretació de cara a l'educació d'adults: *l'educació és una acció permanent*.
- El concepte d'educació d'adults exposat en el *Llibro Blanco de la Educación de Adultos*, partint del marc legal i obert a les tendències internacionals més actuals.

La definició d'educació d'adults que se'n deriva seria, doncs:

«L'educació d'adults és un procés englobat en un concepte més ampli com és l'educació permanent, que està vinculat a la *participació* i al *desenvolupament individual i social* dels ciutadans».

Com a conseqüència, utilitzem el terme Educació Permanent d'Adults (EPA) en el sentit abans exposat:

- D'una banda, *educació permanent* perquè defineix el procés educatiu continuat que dura tota la vida de l'individu.
- De l'altra, *d'adults* pel fet que es tracta de l'etapa de la vida que anomenem adulta.

Qualsevol definició de l'educació d'adults està en funció dels objectius que hom pretengui i de la línia que hom tingui respecte al procés educatiu; així, podem trobar moltes diferències i variades definicions en tot el ventall de bibliografia que tracta el tema.

Nosaltres, però, optem per donar una definició breu i concisa amb la qual ens sentim identificats, ja que el col·lectiu

Principis bàsics de l'educació permanent d'adults al Centre de La Verneda- Sant Martí

Dora i adaptada a la psicologia de l'adult.

Un centre públic

No estem d'acord amb un concepte de «centre públic» entès com un conjunt d'activitats en les quals l'Estat participi o exerceixi un control de gestió, bé directament, bé mitjançant diferents entitats amb personalitat pròpia. Entenem per centre públic «allò que pot ser utilitzat o freqüentat per tothom i és pertanyent o relatiu a la comunitat» (N.E. Larousse p. 8124, Ed. Planeta. Barcelona 1981).

Per això el nostre centre vol ser un espai obert a tothom sense cap mena de discriminació per motius de raça, sexe, disminució psíquica o física... amb l'objectiu final de potenciar la igualtat.

La gratuïtat és un dels principis bàsics i fonamentals en la línia ideològica i de funcionament del centre, tant pel que fa a l'aspecte de gratuïtat dels cursos o tallers com per a tota mena d'actuacions: sortides, activitats culturals o de formació, etc. Entenem que aquest principi és primordial, sobretot en un moment en què la tendència és, cada cop més, d'oferir una cultura que cal pagar basant-se en el raonament segons el qual es valora més allò que es paga.

La nostra experiència ens ha demostrat que això darrer no és cert i, per tant, ens reafirmem a prioritzar la gratuïtat.

El centre d'EPA de **La Verneda-Sant Martí** es defineix a partir del següents principis:

- És un centre públic de formació integral, integrat al barri, per la qual cosa s'hi potencia la participació activa i crítica. Ideològicament, pren una opció democràtica i metodològicament pluralista. Es basa en la pedagogia integral, activa, renova-

Un centre integral

Tenint com a premissa que l'oferta de formació de l'adult ha de ser integral, el centre pretén oferir les condicions bàsiques per tal que això es pugui desenvolupar. Així doncs, entenem el centre com un espai polivalent: capaç d'abastar tota mena d'activitats des de les diferents àrees de formació (física, de coneixements, d'oci, laboral...) realitzades des de diversos àmbits de participació i d'actuació, per comissions, associacions, etc. I, alhora, un centre que actua en el desenvolupament comunitari del territori.

Un centre integrat al barri

Entenem el centre com una entitat més que pertany al barri i que hi està inserida; no pas com un espai aïllat, sinó formant part de la globalitat que integra tot el territori, amb l'objectiu sempre present de la potenciació del desenvolupament comunitari de la zona, perquè és a través de la participació comunitària com es pot incidir progressivament en la transformació social.

Un centre per a la participació

Partim de la idea que participar és intervenir, prendre part, aportar, actuar allà on hom se sent participant (centre,

barri i entorn). Per això, adonant-nos des d'un primer moment que una gran part de les persones que assiteixen al centre només ho fan d'una forma passiva, l'eix fonamental de la línia filosòfica del centre és d'impulsar una participació més gran, tant qualitativa com quantitativa. Pretén abastar tots els àmbits de la societat on es desenvolupa cada individu i promoure que aquell primer moment de participació es converteixi en una intervenció activa i crítica envers el medi social i cultural.

Aquesta intervenció activa i crítica és basada, en gran part, en la teoria de Paulo Freire, que situa l'acció educativa a l'interior d'un procés que anomena de «conscientització». «La comprensió correspon a una acció. Després de copsar un desafiament —individual o col·lectiu—, de comprendre'l i de formular unes respostes hipotètiques, l'home actua. La naturalesa de l'acció, per tant, correspon a la de la comprensió. Si la comprensió és crítica o preponderantment crítica, l'acció també ho serà». (P. Freire. *La educación como práctica de la libertad*, p. 102. Madrid, 1986).

Per això, creiem que l'educació «conscientitzadora» passa per un primer procés de transformació a l'interior de l'individu. Només una transformació personal real el posa en actitud de canviar el seu entorn. Allò que ha de facilitar el centre és el procés de canvi personal, des del qual potenciar —mai

no forçar— el compromís envers la realitat, afavorint els canals de participació.

Un centre pluralista i democràtic

Una de les definicions que podem trobar de pluralisme és: «Condicció d'un sistema social, polític, cultural que, partint d'una realitat diversa o d'una possibilitat de discrepància, permet una o diverses col·laboracions en l'actuació col·lectiva» (N.E. Larousse, o.c.).

Basant-nos en aquesta premissa, el centre vol afavorir un funcionament pluralista i democràtic tenint molt en compte que «la convivència dels homes en la societat pluralista només és possible si tots els seus membres assequen i conserven constantment un fons de valors comuns, i a la vegada es concedeixen recíprocament el degut espai de llibertat per al desenvolupament d'allò especial en cada cas». (J. Speck i d'altres. *Conceptos fundamentales de pedagogía*, pp. 299-300).

Per això el funcionament i l'organització del centre depèn sempre de les aportacions i decisions dels diferents grups i comissions que hi participen i hi col·laboren.

D'acord amb aquest criteri bàsic, el centre no s'ha definit mai segons una línia unidireccional, sinó a partir d'un

ampli ventall d'opcions ideològiques i polítiques aportades des dels diferents àmbits de participació; tant a proposta dels usuaris com dels mateixos agents educatius, mitjançant els òrgans democràtics de participació i gestió.

Així, doncs, el pluralisme social i polític es considera com un fonament ulterior per a les necessitats de l'educació permanent d'adults.

BASES PEDAGÒGIQUES

Una educació integral

L'educació permanent d'adults ha de ser un procés de formació integral que cobreixi tots els aspectes de la vida quotidiana de l'adult.

«L'educació ha de servir simultàniament per a la maduració i l'autodeterminació personal, per insertar-se productivament en el món laboral i facilitar les reconversions lliures o imposades, per a l'ús i creació de béns culturals, per trobar un sentit a la vida...

Aquesta formació és, doncs, integral en tres sentits: integració de les diferents àrees de coneixement, integració de les activitats educatives amb l'experiència personal global dels alumnes, estreta relació de la formació amb el medi social dels alumnes». (*Libro Blanco de la Educación de Adultos*. p. 23).

Per consolidar aquesta educació integral cal una definició a partir d'una metodologia activa i renovadora que no limiti en cap moment el camp de formació i d'actuació de l'adult.

Una metodologia activa i renovadora

Entenem per metodologia activa el resultat de la interacció dels diferents mètodes i tècniques de formació d'adults —no pas d'infants— que parteixen d'una filosofia adaptada a la psicopedagogia de l'adult i es basen en la línia de formació permanent, la qual pretén, sobretot, el desenvolupament de capacitats i d'hàbits per a un aprenentatge continuat i no tan sols l'adquisició d'uns determinats coneixements. D'altra banda, la metodologia activa comporta la implicació de cada usuari en el propi procés de formació, des del principi al final, a fi i efecte que s'hi senti coparticipant.

Aquesta línia metodològica afavoreix i potencia els canals de participació ja existents i la creació d'altres de nous. En una societat que viu en una renovació progressiva i constant cal fer un plantejament educatiu basat fonamentalment i primordialment en una continuada renovació metodològica, tant pel que fa a l'anàlisi i al qüestionament constant de la pròpia metodologia com a l'objectiu formatiu d'aquesta: forjar unes persones crítiques a través de la

discussió i la interacció a partir del seu rol dins la societat, amb la finalitat d'assolir una consciència personal de renovació i de reciclatge permanent.

Una psicopedagogia de l'adult

«Difícilment es pot definir la psicopedagogia de l'adult amb una fórmula simple, unilateral. Se sol concebre com una aprehensió directa de les relacions entre els elements —educadors, educands, objecte d'estudi, entorn— que estructurin la situació de formació en la qual es troba implicat l'adult». (Antoine León. *Psicopedagogía de los adultos*. Ed. Siglo XXI, 1977).

Aquesta relació d'elements ha d'estar en funció del propi adult, que té unes característiques psicològiques, socials i intel·lectuals clarament diferenciades de les dels nens, ja que les experiències viscudes han acumulat un gran nombre de coneixements i, alhora, d'estereotips d'actuació i de lògica. Per això, el centre, en tots els aspectes del seu desenvolupament, té en compte la psicopedagogia de l'adult.

OBJECTIUS GENERALS

Són els següents:

- Fomentar el desenvolupament integral de l'adult.

- Afavorir la presa de consciència crítica de l'individu.
- Potenciar la participació en les activitats per tal d'afavorir la incidència en el propi entorn (barri, comunitat, treball...) perquè, a través de la participació comunitària, s'incideixi progressivament en el procés de transformació social.
- Desenvolupar els mecanismes d'autoavaluació, d'autoestima i d'autodefensa personal enfront dels actuals aspectes dominants: cultura massificada i despersonalitzada, individualisme, consumisme...
- Promoure la participació dels alumnes en l'organització de la gestió del propi procés formatiu a partir d'una pedagogia activa i renovadora.
- Conjugar la relació interpersonal amb la de l'aprenentatge.
- Desenvolupar l'adquisició de tècniques, actituds, capacitats i hàbits que possibilitin un procés continuat de formació i d'autoaprenentatge.
- Fomentar el desenvolupament de la capacitat de comunicar-se.
- Potenciar l'aprenentatge afavorint la participació i col·laboració en la formació d'altres adults.
- Insistir en el reconeixement cultural, social i ideològic dels sectors oprimits per incidir contra les desigualtats de tot tipus: socials, culturals i per raó de sexe.

Desenvolupament comunitari

L' escola d'adults de **La Verneda-Sant Martí** creu, des dels seus inicis, que ha d'estar inserida dins el que avui, a nivell conceptual, s'anomena «desenvolupament comunitari».

Nosaltres entenem per desenvolupament comunitari la participació activa i conscient en el procés de desenvolupament i canvi en tots els camps de la vida: econòmica, cultural i social, en

l'àmbit de les relacions humanes i de la comunitat.

Els objectius de l'Escola són:

- Promoure la participació de les persones adultes en la societat, potenciant llur integració social a partir dels marcs socio-culturals més propers en els quals desenvolupen la major part de la seva vida.
- Catalitzar, potenciar i donar suport a iniciatives, projectes i activitats que, individualment o col·lectivament, contribueixin al desenvolupament comunitari.
- Contribuir a la millora i a l'aprofitament dels recursos econòmics, humans i materials existents en el territori.
- Possibilitar que el centre d'educació d'adults participi i sigui present de forma plena i permanent en el procés de desenvolupament comunitari.
- Afavorir que la comunitat sigui capaç de formular les pròpies necessitats, que elabori i dugui a terme projectes per a la seva resolució, servint-se dels recursos necessaris i, finalment, que sigui capaç d'avaluar de forma adequada els resultats obtinguts.
- Lluitar frontalment contra l'individualisme, contra el procés d'aïllament i de privatització que s'està donant actualment.

A causa de la pluralitat d'eixos que configuren això que anomenem desenvolupament comunitari és necessari

coordinar, a l'entorn d'un projecte conjunt, el major nombre possible dels esforços que, en una mateixa comunitat i en els camps econòmic, social, sanitari, educatiu, etc., realitzen les diferents administracions, entitats, col·lectius i individus. El primer pas a donar és de definir el marc territorial d'actuació, respectant en tot moment les localitats naturals -que no sempre coincideixen amb les administratives- i les seves relacions.

A fi de dur a terme un projecte d'aquestes característiques, proposem:

- La sensibilització de les administracions i de les entitats i els col·lectius del territori per tal de promoure la seva participació en el projecte de desenvolupament comunitari, tenint en compte les possibles iniciatives individuals o col·lectives que puguin existir.
- L'elaboració conjunta, per part de totes les entitats implicades, d'un projecte de desenvolupament comunitari capaç d'interrelacionar i coordinar els projectes, les activitats i els programes de les entitats participants amb l'objectiu final d'assolir una planificació global i conjunta en tot el territori.
- La investigació de les demandes i les necessitats reals de la població per tal d'elaborar un projecte que els doni la resposta més adient. Aquest procés d'investigació haurà de ser permanent, a fi de possibilitar la reelaboració i la millora constant del

projecte i la seva adequació a la realitat canviant.

- La realització d'un inventari de la totalitat dels recursos humans i materials existents al territori, planificant la millor manera d'utilitzar-los i distribuir-los. Les possibles mancances es presentaran a l'administració per tal que siguin cobertes adequadament.
- El projecte de desenvolupament serà objecte d'avaluacions periòdiques per tal de detectar mancances o incorreccions en el procés d'execució, d'actualitzar-lo als possibles canvis o a les noves necessitats de l'entorn, i de millorar-lo i completar-lo en el que calgui.

El centre treballa de dues formes per dur a terme el que s'ha esmentat anteriorment: una d'externa i una altra de més interna; no dissociades en cap moment, sinó formant una simbiosi que conforma la seva forma de pensar i d'actuar.

Les actuacions del centre són:

La Coordinadora d'Entitats VERN

La Coordinadora d'Entitats del barri de la Verneda —que anomenem «Vern»— està formada, per col·lectius o persones del barri que hi vulguin participar, tals com associacions de veïns, casals infantils o de joves, escoles d'adults, escoles d'EGB, instituts de batxillerat, grups musicals, parròquies, associacions d'alumnes, entitats recreatives, etc.

Des que funciona, la Coordinadora d'Entitats del Barri s'ha anat reunint per temes determinats com són les festes majors, la recuperació del nucli històric del barri, etc. L'objectiu és d'anar desenvolupant cada cop més activitats fins arribar a funcionar de forma continuada.

Amb aquesta Coordinadora, es volen racionalitzar totes les ofertes culturals que es fan al barri, evitant que algunes es dupliquin i d'altres no es cobreixin, i tenint en compte, en tot moment, les necessitats de la comunitat. Així mateix es proposa de programar activitats conjuntament.

El fet que el centre sigui present en la Coordinadora permet que aquesta pugui arribar d'una forma més directa a gran part de la població, ja que així els usuaris del centre hi participen, cosa que afavoreix la consecució d'un dels objectius que el projecte de desenvolupament comunitari proposa.

El Consell del Centre Cívic

Hi participen entitats, representants d'usuaris, de l'Ajuntament i dels serveis del Centre Cívic, del qual n'és l'òrgan de govern. L'escola d'adults, com a usuari del Centre Cívic, hi manté un representant.

Amb aquesta participació intentem potenciar un dels objectius del desenvolupament comunitari, encara que aquest òrgan s'ha vist centralitzat per part de l'Ajuntament, cosa que dificulta el projecte. Nosaltres, des del nostre lloc, in-

tentem que això no es produeixi.

La Comissió d'Activitats del Centre Cívic

Està integrada per representants de les entitats i dels usuaris. Programa i ofereix les activitats socio-culturals que es realitzen al Centre Cívic. L'escola d'adults també hi participa amb un representant.

Aquesta comissió ha patit el mateix procés de centralització que el Consell del Centre Cívic.

El Consell d'Entitats del Districte

L'escola participa com a tal en el Consell d'Entitats del Districte. Aquest Consell inclou representants de les diferents entitats existents i realitza funcions consultives davant la Regidoria del Districte: és, doncs, una via de participació ciutadana.

El centre forma part d'aquest Consell i hi trasllada, si escau, els acords que el seu consell escolar pren a nivell territorial.

El moviment d'educació d'adults

Conscients que, dins la línia del desenvolupament comunitari, cal impulsar la coordinació i l'intercanvi de la gent que treballa i participa en aquest camp, les escoles d'adults del districte vam veure la necessitat de crear una coordinadora de centres d'educació d'adults per tal de tractar conjuntament aquelles qüestions que interessin globalment tota la comunitat, i alhora per economit-
zar esforços.

És important destacar, també, la participació dels membres del centre en totes les activitats que fa el moviment de les escoles d'adults en el seu conjunt. Els participants representen arreu la posició del centre, que prèviament ha estat debatuda i formulada conjuntament.

Aquest treball d'equip li dóna un pes específic considerable dins del conjunt de les escoles d'adults de Catalunya i, fins i tot, de l'Estat, amb un cert caràcter pioner en alguns aspectes.

Seguint aquesta filosofia, formem part de l'AEPA (Associació d'Educació Permanent d'Adults) en l'àmbit autonòmic, i de la FAEA (Federación de Asociaciones de Educación de Adultos) en l'àmbit estatal.

Les iniciatives de col·lectius nascuts dins de l'escola d'adults

A partir d'alguns tallers manuals -com ceràmica, artesanía, tèxtil, «caixa marquina» (vidre pintat), pintura, «tridimensional» (quadres fets amb làmines en relleu)-, s'ha format un col·lectiu de participants que promou la creació d'un mercat d'artesanies, que s'instal·larà cada diumenge al barri. Aquest mercat pot ser l'embrió d'una futura cooperativa d'autoocupació.

Del taller de pintura ha sorgit també un grup de persones que s'ha establert en un estudi propi on desenvolupen activitats relacionades amb el que han treballat al taller.

Del taller de tertúlia literària s'ha format un grup amb el propòsit d'estendre les activitats a d'altres col·lectius i centres. També es plantegen trobades conjuntes amb altres tallers de tertúlia literària per tal d'intercanviar i posar en comú lectures i activitats diverses.

Al taller de sevillanes no limiten la seva activitat a aprendre a ballar-ne i a fer exhibicions del seu art; paral·lelament estan duent a terme un curset de sevillanes en un casal de joves del barri.

Durant les setmanes culturals d'alguns instituts de batxillerat del barri, persones del centre hi col·laboren habitualment amb xerrades, cursets, mostres de teatre, etc.

Per al proper curs escolar, hi ha en marxa un projecte de col·laboració amb l'escola-taller de Can Cadena, per tal de facilitar l'ensenyament bàsic als seus participants. Aquesta col·laboració s'insereix en un projecte més ampli d'interrelació entre el món de la formació ocupacional i l'educació d'adults.

L'aprenentatge de l'ocupació del temps lliure

La societat camina, com tota societat post-industrial, cap a una estratificació dualista en la qual no hi haurà treball a ple temps per a tothom; això vol dir que la gent tindrà més temps lliure per dedicar al desenvolupament de les seves activitats preferides, dels seus hobbies, etc. però... a què destinar tant de temps lliure?, què fer ara amb les es-

tones d'oci de què hom disposa? Creiem que cal seguir un aprenentatge per a l'ocupació d'aquest temps lliure. Aquest és un dels objectius que tenen els tallers, els cicles de conferències que s'han fet aquest curs, i les diverses activitats puntuals que s'han ofert. Convé acostumar-se a ocupar activament les estones en què hom «no té res a fer». Els tallers, d'altra banda, intenten potenciar la creativitat i l'autoocupació.

L'educació compensatòria

Pretén cobrir les carències formatives d'un col·lectiu força nombrós de la població. És important que tothom adquireixi uns instruments bàsics per conèixer i dominar la realitat, i també per superar una consciència d'inferioritat i d'impotència que es trasllueix sovint i que és fruit de la interiorització d'una infravaloració social dominant. Cal proporcionar els mitjans necessaris per tal que l'adult adquireixi un coneixement crític de la realitat en què viu, abastant tots aquells aspectes que l'afecten i que tenen importància per a ell.

Cal també capacitar el seu accés als mitjans de comunicació, possibilitant la comprensió de les informacions i la capacitat d'analitzar-les, de situar-les en un context global i de contrastar-les amb les idees i concepcions pròpies. Sense oblidar la conveniència de proporcionar-li unes actituds bàsiques d'investigació, d'anàlisi i de crítica amb les quals aconseguir que la realitat que l'envolta li sigui una contínua font d'aprenentatge.

Els cursos ocupacionals

Entenem que en el mercat laboral actual hi ha una tendència a l'especialització que comportarà una demanda cada cop més exigent de formació i reciclatge.

Per això els cursos ocupacionals volen possibilitar una formació tècnica i laboral adequada al desenvolupament tecnològic, amb l'objectiu d'aconseguir una major participació en la gestió i la planificació i una integració en el món laboral.

La normalització lingüística

Una de les tasques que duu a terme el centre és la d'afavorir la normalització lingüística. S'ha elaborat un mètode d'alfabetització en català perquè la gent que té com a primera llengua el català, no hagi d'alfabetitzar-se, forçosament, en una llengua que no és la seva.

Es treballa la llengua catalana a tots els nivells: des de l'alfabetització en castellà, on s'intenta que la gent es familiaritzi amb el català oral, fins als cursos posteriors, en els quals hi ha matèries que es fan totalment en català.

La llengua vehicular de l'equip pedagògic del centre és la catalana, i es potencia i s'impulsa el seu ús entre tots els participants per tal que aquesta sigui la llengua del centre i de tota l'activitat educativa: així, tota la informació escrita, els rètols, els programes i l'ambientació del centre és en català.

D'altra banda, s'organitzen, de forma periòdica, activitats puntuals diverses com xerrades, cursos d'història de Catalunya, cicles de conferències sobre tradicions catalanes, danses, etc., que tenen una gran acceptació dins la comunitat.

Una de les tasques que creiem fonamental pel que fa a la normalització lingüística, és la coordinació que mantenim amb els altres cursos de llengua catalana que es fan al districte.

Les activitats puntuals

La seva intenció és de respondre als in-

teressos i les inquietuds dels adults en relació a moltes de les qüestions que la societat actual planteja.

Aquestes activitats són obertes al barri, cosa que afavoreix la participació de la població que no té una relació continuada amb el centre.

Les sortides i viatges

Pretenen apropar els participants a altres realitats i cultures diferents a la seva.

Funcionament intern del centre

La metodologia

L'adult, l'adulta, quan arriben al centre ja tenen un bagatge prou valuós de coneixements i, sobretot, de vivències i d'experiències. Caldrà, tanmateix, descobrir quins són els seus interessos concrets, tant els manifestos com els latents, i també les seves necessitats, a fi d'orientar la seva activitat cap a la potenciació de la capacitat crítica i de la participació en la transformació social. En conseqüència, la

pedagogia activa que es potencia en el centre es concreta en els punts següents:

- Fomentar el treball en grups com a mitjà que permet als individus prendre consciència del propi comportament, del seu sistema de valors i de la seva relació amb els altres. «Els membres d'un mateix grup s'instrueixen mútuament: ...en les situacions de grup, cadascú pot treure profit de l'estímul dels altres, quan l'inspira un comportament diferent del que tindria per si sol». (J. Lowe. *La educación de adultos*, p. 139). Tant des de les activitats més reglades, com des de les comissions d'alumnes que espontàniament preparen activitats, -tals com teatre, premsa, debats, sortides-, o bé organitzadament a nivell de delegats, el canal de participació dels quals és el Consell Escolar, es potencia el treball de grups: l'objectiu final és que el treball del centre sigui obra de tots i cadascun dels participants.
- Fugint d'una simple acumulació de coneixements, fomentar l'adquisició d'hàbits i de tècniques de treball adequades que els capaciti per «aprendre a aprendre». Per això, responent a la idiosincràsia de la persona adulta, s'empra tot sovint el mètode experimental. Així, es treballa de forma deductivo-inductiva, utilitzant el descobriment i la recerca, per aconseguir un aprenentatge significatiu, l'únic vàlid per a una correcta formació que fonamenti un

posterior aprenentatge. Defugim, per tant, el treball més tradicional que es basa en el mètode purament expositiu.

- Elaborar unes programacions que abastin continguts i pràctiques adaptades a les persones adultes, relacionant les diferents àrees de coneixement teòric i pràctic, i partint dels seus coneixements viscuts, per tal de fer-ne una anàlisi i una interiorització. Això suposa un treball interdisciplinari.
- Potenciar una pràctica educativa dialogant, no vertical, orientada a la recerca d'elements culturals vàlids i enriquidors per a tots.

El finançament

El principi de la gratuïtat és un tret bàsic dins la línia ideològica del centre, però no és gens fàcil de fer-lo realitat. És una fita a assolir, ja que l'educació és un dret de tothom, imprescindible per aconseguir l'objectiu de la igualtat d'oportunitats. El principi de la gratuïtat afecta molt directament el finançament del centre.

Les despeses d'infraestructura són cobertes per l'Ajuntament.

El Departament de Benestar Social aporta una subvenció trimestral per a material fungible. Els professors són pagats pel Departament de Benestar Social de la Generalitat en uns casos, l'educació compensatòria correspon al Ministeri

d'Educació i Ciència, i la resta de personal treballa de forma gratuïta.

Les dotacions pressupostàries oficials destinades a educació d'adults són, sens dubte, insuficients. En el centre, les activitats que s'ofereixen als usuaris són gratuïtes (exceptuant les sortides), no pas gràcies a l'Administració de la qual és competència l'educació d'adults, que només financia part del material i el personal que depèn d'ella. De tota manera, prioritzem que la gratuïtat sigui total en els nivells d'alfabetització i neo-lectors, considerant que els seus usuaris són un sector dins l'educació d'adults que, generalment, coincideix amb els estrats socials menys afavorits i tenint en compte que l'alfabetització és una tasca primordial i urgent.

Els participants

Hi ha diferents tipus de participants o usuaris que es poden definir segons la seva tasca específica en el centre.

El grup majoritari és el que hi acut per tal de desenvolupar l'autoaprenentatge, comunicar-se, adquirir i potenciar mecanismes d'autodefensa personal enfront dels valors dominants en la societat actual: individualisme, consumisme. Provenen dels sectors menys afavorits de la societat, i la seva mitjana d'edat oscil·la entre els 35 i els 40 anys: la majoria són immigrants que van instal·lar la seva residència al bar-

ri fa molts anys. Els percentatges són els següents:

- Situació laboral : amb feina remunerada, 29'62%. D'aquests, hi ha un 42'21% d'obriers manuals i un 15'74% d'administratius.
- Nivells d'instrucció: només el 7'1% accedeix a estudis superiors al graduat escolar dins el barri de La Verneda.

Hi ha una dada important a considerar: la majoria —per sobre del 80%— són dones, un fet que ve donat pels prejudicis socials que hi ha respecte al paper que ha de tenir la dona en la societat masclista on vivim.

Un altre tipus de participants que dinamitzen i col·laboren a fer possible les aspiracions dels usuaris que hem descrit anteriorment són els educadors d'adults. N'hi trobem amb diferents situacions laborals:

- Personal contractat i remunerat.
- Personal col·laborador de treball voluntari, sense contracte, que lluita, amb el suport de la resta de l'equip pedagògic i dels usuaris, per aconseguir una situació laboral estable.

Uns i altres tenen uns punts comuns que determinen les línies bàsiques de llur actuació:

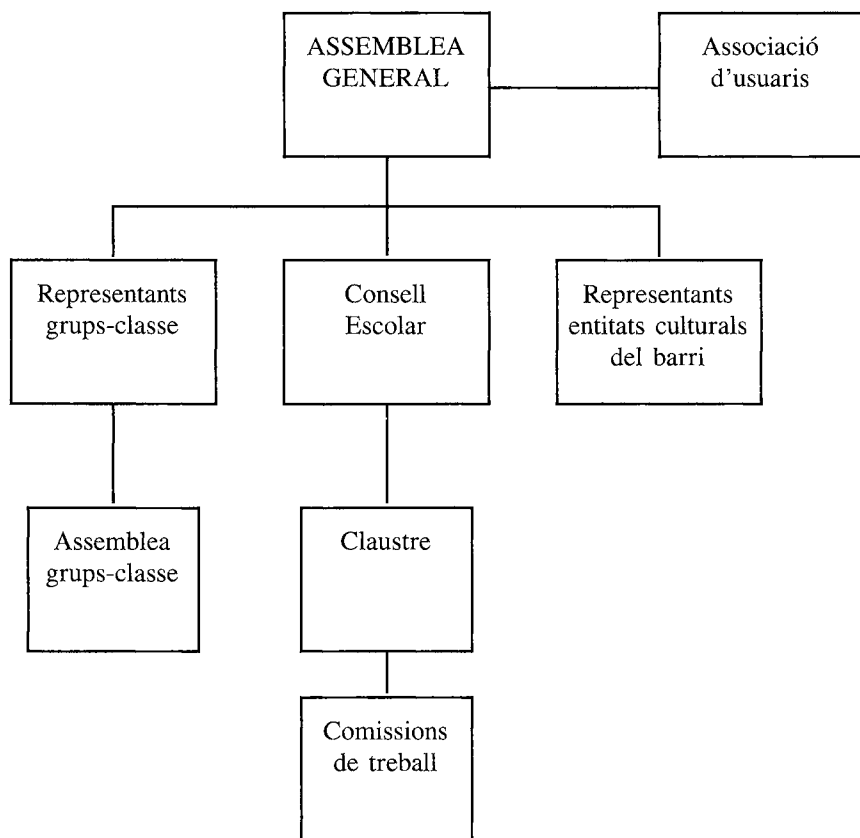
- Participar activament en la vida cultural del col·lectiu i impulsar-la amb els seus coneixements específics.
- Fomentar la vida col·lectiva dins la comunitat.
- Apropar l'adult al medi socio-cultural en què viu.
- Convertir l'adult en subjecte de la seva pròpia educació.
- Ser al mateix temps educand i educador.
- Tenir una gran inquietud cultural.
- Integrar les diferents cultures que conviuen en el mateix entorn.
- Aplicar els mètodes i didàctiques adequats a les característiques psicopedagògiques de l'adult.

També, dins el centre, hi ha col·laboracions puntuals en xerrades, activitats de fi de trimestre, etc.

Tot això suposa una bona coordinació i un continu treball en equip.

L'organització

Aquest organigrama del centre respon a l'objectiu de promoure la participació activa dels usuaris, fent que es valoritzin conceptes com solidaritat, comunicació i reivindicació en una societat en la qual els valors que es prioritzen són l'individualisme, la competitivitat i el profit particular en detriment del col·lectiu.

- **L'assemblea general** decideix tot allò que fa referència a l'organització del centre, i defineix les seves línies d'actuació en totes les seves vessants.
- **El consell escolar** és l'òrgan màxim de discussió, coordinació i execució, i el seu objectiu és que tothom pugui participar en totes les decisions que afecten el projecte educatiu, mitjançant la veu i el vot dels representants de cada un dels grups: tallers, classes, etc.

És responsabilitat d'aquest òrgan establir els criteris fonamentals que dibuixaran les línies del centre, tant pedagògiques com organitzatives.

- **El claustre gran** es reuneix una vegada al mes i en ell participen els coordinadors de grups amb l'objectiu de propiciar la interrelació de tots els grups-classe, donant un sentit de globalitat i cohesió a les activitats del centre.
- **El claustre petit** és un òrgan de gestió que es reuneix amb una periodi-

citat setmanal i que s'encarrega de solucionar les qüestions tècniques de cada dia. Està integrat per les persones amb dedicació plena al centre, encara que és obert a tots els usuaris per tal que puguin incidir i participar en qualsevol decisió que es prengui.

- **Les comissions** propicien un sistema de participació creatiu i actiu que permet de dur a terme activitats puntuals, com organitzar les festes de l'escola, les sortides, els viatges, etc.
- **Les associacions d'usuaris** tenen com a objectiu més important, de forma paral·lela a l'oferta del centre, l'organització de diferents activitats culturals, no només pel que fa a la gestió sinó també a l'economia: són entitats sense ànim de lucre que es dediquen també a la captació de subvencions i d'altres formes de finançament del centre. Actualment en funcionen dues, d'associacions d'usuaris: Àgora, formada per alumnes i ex-alumnes, i Heura, constituïda exclusivament per dones.

L'horari

Per tal d'afavorir que el centre es mantingui sempre vinculat al barri i al seu entorn sòcio-cultural cal tenir les portes obertes sempre, sense interrupció, a fi que pugui ser utilitzat com a lloc de trobada, d'estudi, de dinamització cultural i social, fins i tot en els caps de setmana i durant tot l'any.

Donades les possibilitats actuals, els horaris d'activitats del centre —9.30-11.30, 15-17, 17.30-19.30, 19.45-21.45— s'han establert d'acord amb dos criteris essencials:

- Facilitar l'assistència al centre del major nombre possible de participants, intentant d'atendre els condicionaments que suposen les diferents situacions personals.
- Optimitzar les possibilitats del reduït espai de què disposa el centre —8 aules en el millor dels casos—.

L'avaluació

Avaluar és valorar el procés educatiu, des del seu inici fins al final; és reflexionar sobre la pròpia praxi partint d'uns fonaments teòrics. Nosaltres entenem l'avaluació com una acció continuada que forma part del treball mateix, no pas separada d'aquest.

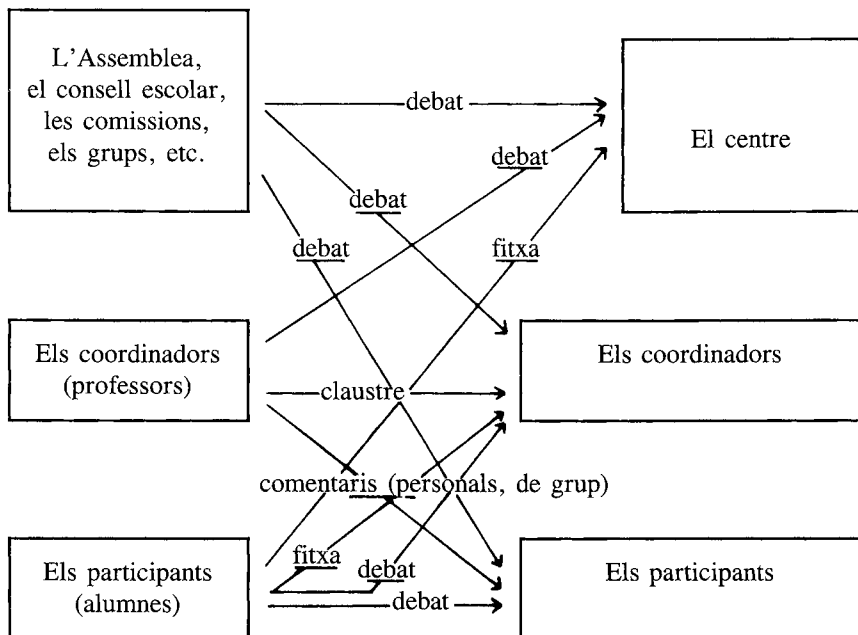
L'avaluació es concreta en tres aspectes bàsics: l'assistència, la participació i el lliurament dels treballs proposats trimestralment.

Cal tenir en compte també, que l'activitat de classe s'atura trimestralment amb la finalitat de reflexionar tots junts, usuaris i coordinadors, per aules, sobre la marxa de cada grup-classe. És una oportunitat perquè els participants avaluin la labor del seu coordinador. Així, entre tots, inclosa també l'autoavaluació, de cadascú, es poden anar superant les mancances que van sorgint.

Qui avalua?

Com s'avalua?

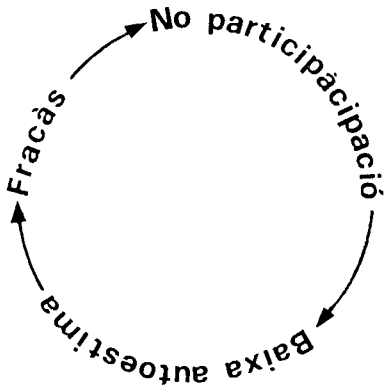
Què s'avalua

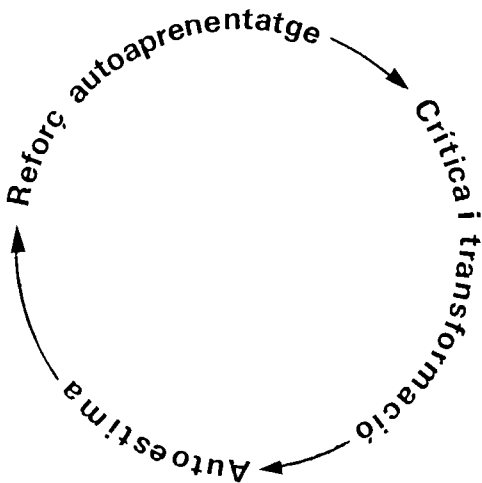
Això suposa una alternativa al tradicional sistema d'exàmens: en el nostre cas, es basa en l'avaluació contínua i s'encamina cap a un procés d'autoavaluació.

Segons Peter Jarvis, educador d'adults anglès, «els adults amb un concepte positiu de si mateixos i amb una autoestima elevada són més sensibles a l'autoaprenentatge i estan menys amenaçats pels ambients erudits».

Això ens fa pensar que hem de trencar el cercle «viciós»:

tot potenciant aquest altre cercle de creixement:

Perspectives de futur

L' escola d'adults de **La Verneda-Sant Martí** ja es troba en el seu segon decenni d'activitat. Han passat els anys inicials i de consolidació, però això no treu que el procés de revisió i d'autoavaluació es mantingui constant i continuat.

També el creixement de la demanda és constant i continuat, així com la resposta que s'hi intenta donar, sovint basada en noves col·laboracions i en l'increment del voluntariat.

S'han consolidat també les Associacions d'Alumnes (Àgora i Heura) amb una tasca de participació i gestió del centre en total col·laboració amb el claustre, el consell escolar, etc.

S'han continuat les gestions amb l'Administració per tal d'assolir millores de personal, d'espai, de condicions dels locals i de recursos materials, que vagin donant una més àmplia resposta a les necessitats plantejades.

Seguim obrint-nos a noves perspectives tot continuant la nostra tasca en la línia del desenvolupament comunitari.

ÍNDEX

• ELS SEUS ORÍGENS	5
• ACTIVITATS DEL CENTRE	7
L'ensenyament reglat	7
L'ensenyament no reglat	7
L'ensenyament modular	7
Tallers de primer i segon cicle	8
Festes	8
• DEFINICIÓ DE L'EDUCACIÓ D'ADULTS	9
• PRINCIPIS BÀSICS DE L'EDUCACIÓ PERMANENT D'ADULTS AL CENTRE DE LA VERNEDA-SANT MARTÍ	11
Un centre públic	11
Un centre integral	12
Un centre integrat al barri	12
Un centre per a la participació	12
Un centre pluralista i democràtic	13
BASES PEDAGÒGIQUES	13
Una educació integral	13
Una metodologia activa i renovadora	14
Una psicopedagogia de l'adult	14
OBJECTIUS GENERALS	14
• DESENVOLUPAMENT COMUNITARI	17

• FUNCIONAMENT INTERN	
DEL CENTRE	23
La metodologia	23
El finançament	24
Els participants	24
L'organització	25
L'horari	27
L'avaluació	27
• PERSPECTIVES DE FUTUR	31

TÍTOLS PUBLICATS

- 1. TRAJECTE LABOR** és una cooperativa d'educadors especialitzats que pretén la reestructuració de la personalitat dels joves, a través de la convivència i la participació social. Un projecte «arriscat, però que té el privilegi de ser una plataforma lliure per a crear educació».
- 2. CENTRE DE FORMACIÓ I PREVENCIÓ DE MATARÓ** és una associació d'iniciativa social que actua en el camp de la prevenció i la reinserció social de joves inadaptats. Opta decididament, no tant per atendre una demanda genèrica d'atenció social, com per acollir activament la demanda concreta de cada noi i noia que s'hi adrecen.
- 3. MOVI D'A, Moviment d'Aturats del barri de La Mina, de Sant Adrià del Besòs**, és una associació que té per objectiu l'ocupació juvenil. Però no es vol limitar a ser una entitat de serveis: pretén, a través d'una dinàmica associativa, la integració dels joves no sols al món laboral sinó també a la societat on viuen.
- 4. LA VOLA** és una entitat formada per mestres, biòlegs i altres professionals, que treballa en el camp de l'educació ambiental. Pretén que la societat, i en especial l'escola, adquireixi coneixements, actituds i comportaments que l'orientin a participar activament en la solució dels problemes que afecten el medi ambient.
- 5. FUSTALL** és una associació nascuda d'un equip d'educadors de carrer, que treballa en la formació i en la inserció social de nois amb problemes de fracàs escolar, en atur, propers al món de la delinqüència i la drogodependència, amb un contacte constant amb el carrer i molt desarrrelats socialment. Utilitzant la fusta com a mitjà, han constituït un petit taller de fusteria: Fustall.
- 6. EL MOVIBAIX** és un moviment educatiu en el temps lliure infantil i juvenil del Baix Llobregat. Ofereix serveis als centres d'esplai i als ajuntaments de la comarca per millorar i ampliar l'activitat educativa en el temps lliure amb un caràcter de servei públic. Treballa per augmentar la consciència ciutadana entorn de la necessitat d'educació en el lleure, on predominin uns determinats valors, i pel reconeixement social de la tasca que realitzen els centres d'esplai.
- 7. EDUCACIÓ D'ADULTS A LA PERONA** Una experiència educativa compromesa en la transformació de les deplorable condicions de vida de la comunitat gitana de La Perona —un barri de barraques recentment desaparegut a Barcelona—, que apunta a la superació de les desigualtats socials a partir del respecte a la diversitat ètnica i cultural. Un projecte educatiu plantejat com a suport d'un procés de desenvolupament i com una alternativa de diàleg i convivència entre aquesta comunitat gitana i la societat del seu entorn.

8. AULA-TALLER CRUÏLLA es un servei sorgit de la parròquia de Sant Bernat de Clavaravll, de Ciutat Meridiana, que s'adreça a nois i noies dels barris barcelonins de Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona, que han deixat l'escola i no treballen, que tenen greus problemes personals o familiars i que es troben en risc de degradació. A través de tallers i classes de cultura bàsica, se'ls capacita per accedir al món del treball i se'ls ajuda a «crèixer en totes les dimensions»

9. CEPA (Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius) Associació ecologista, científica i independent, que es proposa dotar d'una cobertura tècnica els grups de base i els moviments populars que s'oposen a projectes agressius; donar suport a la recerca de noves tecnologies toves i a projectes alternatius; impulsar una àmplia iniciativa d'educació sòcio-ecològica; i promoure accions encaminades a la defensa del medi ambient i a la millora de la qualitat de vida.

En preparació

Casal dels Infants del Raval •

Experiències d'alfabetització •

CPAC •

L'ESCOLA D'ADULTS LA VERNEDA

SANT MARTÍ és un centre educatiu amb un projecte pedagògic i social definit: públic, pluralista i participatiu, integrat en el barri, i que opta per una educació integral, activa i renovadora, basada en la psicopedagogia de l'adult. Forma part del moviment d'educació d'adults i actua en la línia del que s'anomena desenvolupament comunitari ●

